

– періодично виникаючі спроби групи дослідників активізувати розробки в напрямку побудови цілісної теоретичної конструкції (концепції, теорії), що має своїм предметом дане шукане явище (наприклад, на початку 60-х років ХХ ст. така пропозиція надійшла від Г. Алмонда й С. Верби, на початку 90-х – від Дж. Гиббінса та Дж. Ингларта й т.д.);

– продовження дискусій щодо стратегії обрання методологічного підходу, з позиції якого зазначені проблеми мають можливість дістати свого найбільш адекватного розв’язання. У політологічному науковому співтоваристві, як і раніше, найбільш поширеним є звернення дослідників до історичного підходу, інституційного підходу, біхевіоралістського підходу, функціоналістського підходу, підходу раціонального вибору, конфліктологічного підходу [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Пугачев, В. П. Введение в политологию [Текст] / В. П. Пугачев, А. И. Соловьев. – М. : АСПЕКТ ПРЕСС, 2000. – 378 с.
2. Поліщук, І. О. Еволюція культури політичних виборів в Україні [Текст] : монографія / І. О. Поліщук. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – 352 с.
3. Байме, К. Політичні теорії сучасності [Текст] : пер. з нім. / К. Байме. – К. : Стилос, 2008. – 396 с.

Л. М. Герасіна, доктор соціологічних наук, професор;

М. І. Панов, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРАКТИКИ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ: СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ

Політико-правова сфера є галуззю реалізації владно-політичних і суспільно-правових відносин, де соціальні межі поширення правових норм, політичних ідей та впливів визначаються «полем» безпосередніх дій політиків і політичних організацій. Як універсальний вимір людського буття політика і право залежать не тільки від історичного типу суспільства, системи його політико-правових інститутів, а й від рівня політичної культури соціуму, якості політичної еліти та розвиненості й характеру політико-правових практик, що становлять зміст соціополітичної діяльності.

Родовим поняттям відносно предмета нашого досліджу є «соціальні практики», які можна інтерпретувати в контексті теорій соціальної дії (Вебера, Знанецького, Парсонса, Хабермаса) як усталені, впорядковані за змістом, формою, логікою і цільовою спрямованістю сукупності взаємозалежних дій соціальних суб’єктів у різних галузях суспільних відносин. Здебільшого наукове розуміння політичної практики пов’язують з типом режиму влади (наприклад, тоталітарні, авторитарні, демократичні практики), а також з реалі-

зацією і втіленням у реальне життя політичних ідей, ідеологій, теорій; становленням політичних інститутів, організацій; формуванням політичних норм, стереотипів, традицій, ритуалів тощо. У загальному, енциклопедичному контексті «політичну практику» визначають сукупністю методів і засобів здійснення політики та їх конкретного застосування або емпіричним відображенням політичних теорій.

Евристичний потенціал аналізу і тлумачення дефініції «політико-правові практики», на нашу думку, найбільш ефективно розкривається у діяльнісній, інституційній, функціональній та конфліктологічній парадигмах, які активно використовуються в політологічних і юридичних дослідженнях. Водночас емпіричний моніторинг цих практик доцільно здійснювати за допомогою таких конкретно-соціологічних методів, як спостереження, масове опитування, фокусоване групове інтерв'ю, екзит-пул, контент- та дискурсаналіз тощо.

Реалізація політико-правових практик у сфері права і владних відносин визначається не тільки політичною структурованістю соціуму, ступенем політизації його буття, балансом різних політичних впливів, масштабом «поля» безпосередньої дії політиків і політичних організацій, а й нормативно-правовими межами, дією чинної Конституції і законів, соціально-правовою традицією застосування політичної дії. Представити все різноманіття численних політико-правових практик, що мають дуалістичний характер і реалізуються в сучасній політичній реальності, є новим і складним науковим завданням. Так, за критерієм найбільш дієвих акторів політико-правових дій та процесів основні політико-правові практики можна систематизувати таким чином:

- політико-правові практики держави, її владних інститутів та установ (урядові, парламентські, президентські, судові, муніципальні тощо), які корелюють з виконанням ними необхідних, легально закріплених функцій політико-правового регулювання, забезпечення стабільності і законності, модернізації та реформ, контролю за соціальним порядком тощо;

- практики, пов'язані з дією механізмів чинного політичного режиму: наприклад, деспотичні, диктаторські (неправові) та мобілізаційні практики тоталітаризму; авторитарні практики узурпації, концентрації влади, політичних обмежень і цензури, «політичної міфологізації» тощо; популістські практики, притаманні режиму егалітаризму; політико-правові практики демократії, що ґрунтуються на конституціоналізмі і пов'язані з політичним представництвом, балансом гілок влади, партогенезом, електоральним процесом, діяльністю опозиції, рівнем медіації політичних конфліктів, судовим захистом прав і свобод людини, гармонійною політичною соціалізацією, та ін.;

- практики, притаманні як політичні технології «зацікавленням» групам політичних інтересів, та створюваним ними політичним організаціям – партіям, рухам, політблокам, лобі, коаліції, опозиції тощо, в тому числі їх керівництву (електоральні, інформаційні, рекламні політичні кампанії т. ін.);

- практики, які застосовують в своїй діяльності політичні еліти, державно-політичний істеблішмент, публічні політики різного формату, зокрема, лідери

політичних сил (політичний менеджмент і маркетинг, позиціонування, стилі керівництва, формування іміджу, лобіювання, політична корупція тощо);

— практики реалізації політико-правової активності соціальних груп та індивідів, що супроводжують процеси їх політичної соціалізації, ідентифікації та самовизначення, формування політико-правових цінностей, стереотипів поведінки та декларування відповідних інтересів і вимог (політична консолідація, політична кар'єра, політична освіта і виховання, лояльні або протестні дії щодо влади).

Таким чином, численні політико-правові практики у межах сучасної політичної реальності як сталі, впорядковані за змістом, формою і логікою сукупності цілеспрямованих дій політичних суб'єктів не тільки мають дуалістичну природу, а й чітко корелюють з характером режиму влади (тоталітарної, авторитарної, демократичної), можливістю втілення у суспільство певних політичних ідей та ідеологій, формуванням політико-правової культури і стереотипів політичної і правової поведінки людей, становленням та функціонуванням політичних інститутів і організацій на основі Права для всебічного представництва інтересів соціальних груп у сфері політико-правових відносин.

В. П. Колісник, доктор юридичних наук, професор

КУЛЬТУРА МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГОЛОВНІ КАТАЛІЗАТОРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ

Одним з головних складових елементів правової культури є культура міжнаціонального спілкування. Зазначений феномен може позначатися і як культура міжнаціональних відносин, і як культура міжнаціональної співпраці, і як культура міжнаціональної взаємодії, і як культура міжнаціонального співжиття, і як культура міжнаціонального співіснування. Найбільш широким, узагальнюючим і об'єднуючим є поняття «культура міжнаціонального співіснування», оскільки воно може включати і різноманітні взаємні відносини, взаємну співпрацю та взаємодію між представниками різних національностей, і відображати ситуацію, коли спілкування не відбувається, співпраця та взаємодія ще не склалися, проте взаємне толерантне ставлення один до одного, взаємна коректність, ввічливість і неупередженість до виявлення національно-етнічної самотності представниками інших спільнот створюють підґрунтя чи хоча б залишають потенційну можливість для виникнення такого спілкування у подальшому. Культура міжнаціонального спілкування – це сукупність особистісних та групових уявлень, переконань і настанов, що ґрунтуються на визнанні національно-культурного плюралізму та національної гідності, рівноправності усіх націй і національних меншин та їх права на подальший